

ΝΕΟΣ ΕΛΛΗΝΟΜΗΜΩΝ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΣΥΝΤΑΣΣΟΜΕΝΟΝ ΚΑΙ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΥΠΟ

ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΥ

16
1922

ΦΩΤΟΤΥΠΙΚΗ ΑΝΑΤΥΠΩΣΙΣ * 1969 * RÉIMPRESSION ANASTATIQUE
ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΒΑΣ. Ν. ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ ★ BAS. N. GRÉGORIADÈS

E.Y.D της ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΑΣΤΟΣ ΕΠΙΜΝΗΜΟΣΥΝΟΣ ΕΙΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝΑ ΛΑΜΠΡΟΝ

απαγγελθεὶς ἐν τῷ Πανεπιστημιῷ τῇ 14 Μαρτίου
1921 ὑπὸ Α. N. Σκιᾶ καθηγητοῦ του Πανε-
πιστημίου.

ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΙΑΝΕΠΙΣΤΗΜΟΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΗΣ ΕΡΓΑΝΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΘΕΤΣΙΟΥ
Δέντη, πλέον ὁ Σπυρίδων Λάμπρος, ἀλλ' ἔμως καὶ ἐκ τοῦ τά-
φου αὐτοῦ συνεμερίσθη τὰς συγκινήσεις, αἵτινες ἐδόνησαν πᾶσαν
χρονίαν ἐλληνικὴν διὰ τὰ γεωτῆλα τελεσθέντα μεγάλα γεγονότα.
Σίοτι ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν δεινῶν αὐτοῦ δοκιμασιῶν, ἐνῷ ἐξόριστος
κατετήκετο ὑπὸ τῆς ἀνιάτου νόσου, ἐνεπνεύσθη καὶ πάλιν ὑπὸ τῆς
ποιητικῆς μούσης τῶν γεννικῶν αὐτοῦ ἡμέρων, καὶ ὡς ἐπιθάνατος
χύκνος ἀπηύθυνε πρὸς ἡμᾶς τὴν ὑστάτην αὐτοῦ ψῆφον, ἵνα πρωταγ-
γεῖλῃ προφητικῶς τὴν Ἕγγιζουσαν ἡμέραν. καθ' γὰρ δὲ ἐλληνικὸς
λαὸς μετὰ τοῦ αὐτοῦ ἐνθουσιασμοῦ, μεθ' αὖ πρό τινων ἐτῶν ἐώρταξε
τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τῶν Ἱωαννίνων, ἔμελλε
νὰ ὑποδεχθῇ τὸν πολυφίλητον αὐτοῦ βασιλέα συγεπαγόμενον εἰς τὸ
ἔθνος τὴν ἐλευθερίαν ὅμα καὶ τὴν ὁμόνοιαν.

Ὑπὲρ τὰ τεσσαράκοντα ἔτη εἶχον παρέλθει, ἀφ' δεου δὲ Σπυρί-
δων Λάμπρος εἶχε παύσει στιχουργῶν, ἀλλ' οὐδὲποτε ἐγκατέλιπεν
αὐτὸν ἡ μοῖσα ἡ ἔμπνεουσα τοὺς ποιητὰς καὶ πάντας τοὺς μεγα-
λουργοῦντας, διότι ποιητικὸν ἀληθὺς ἐνθουσιασμὸν ἔμφαίνουσι τὰ τα-
ῦλα αὐτοῦ ἔργα καὶ ἡ ἐν τέλει ἀφοσίωσις πρὸς τὸν βασιλέα τῶν
Ἐλλήνων. Εἶχεν ἐντερνισθῆ βαθέως καὶ τελείως τὰ καταθέλγοντα
τὰς ψυχὰς τῶν Ἐλλήνων ἰδανικά, ἀτινα συγέπηξεν δλόχληρος σχε-

1. Παρέστη ἡ Α. Μ. δὲ βασιλεὺς μετὰ τῶν πριγκίπων Νικολάου, Ἀν-
δρέου καὶ Χριστοφόρου, τὸ Υπουργικὸν Συμβούλιον, δὲ μητροπολίτης Ἀθη-
νῶν μετὰ πολλῶν ἀρχιερέων, δὲ πρόεδρος τῆς Ἐθνικῆς Συνελεύσεως μετὰ
πολλῶν πληρεξουσίων, αἱ δινώταται πολιτικαὶ τε καὶ στρατιωτικαὶ ἀρχαὶ
καὶ πλεῖστοι ἄλλοι ἀκροαταί.

Σὸν γιλιετία καθηκού βίου διαμορφώσας αὐτὰς κατά μικρὸν ὡς θεούς μάς των σταλαχτίτην. "Οτε τὸ Βοῶντες ἐπέλαξε πρὸς θεοβασίους παντοδαπούς θεούς τούς τούς πάλην, διέλαμψαν ἐπὶ τοῦ αὐτοκρατορίου θρόνου ἀληθεῖς γῆρας, οὓς μόνον τὸ κράτος ὑπεράσπιζοντες. ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ ἔθνος ἐμπνέοντες φροντίματα γενναῖσα, ὡς αὗται ἐγκλαι-
 οντες ἐν τῇ θεῷ καρδίᾳ τὸ τιμιώτατον μέρος τῆς συνολικής ψυχῆς τῶν Ἑλλήνων, αὕτω τοῦτο τὸ ἔθνεικόν ἐγώ. "Εκτοτε πᾶς "Ἑλλην συνηθάνθη, οἵτις οὓς μόνον καθῆκον, ἀλλὰ καὶ εἰμὴν ἑαυτοῦ ἐπρεπε νὰ νομίζῃ τὴν πρὸς τοὺς γῆρας ἐκείνους ἀμειλλαν, οἵτις οὓς μόνον ἐσώζετο ἀπό τῶν κινδύνων, ἀλλὰ καὶ ἐξηγενίζετο προσταθῶν νὰ διασυνθῆται μέχρι τοῦ γῆθικοῦ παραστήματος ἐκείνων, νὰ φανῇ κατὰ τὸ διευνακτίνον ὅμοιος πρὸς αὐτούς, δηλαδὴ νὰ είναι πρόθυμος νὰ θυσιάσῃ. Οὐ πέρ τοῦ ἔθνους τὰ πάντα μιμούμενος τὸν τελευταῖον γῆμῶν αὐτοκράτορα. Λιὸν τοῦτο ἀπασα τὴν ὄλικὴν ισχὺν καὶ ὁ πλοῦτος τοῦ αὐτοκρατορίου θρόνου πρὸ μὲν τῆς ἀλώσεως δὲν εἴγε πολλοὺς θευμα-
 στάς, ἐλησμονήθη δὲ τελείως μετὰ τὴν ἀλωσιγήν ἐξηφανίσθη; δὲ καὶ τὴν ποικιλήν τῆς αὐλῆς ἐθμοτυπίαν. 'Αλλ' ἐπένησε καὶ παρέμειγεν ἀκμα-
 ὀτανού μέχρι τῆς σήμερον τὸ γῆθικόν παράστημα τῶν προμάχων τοῦ ἔθνους αὐτοκρατόρων, καὶ τοῦτο μόνον συγχεντροῦ τοὺς πόλεις τῶν Ἑλλήνων. Διέτις δὲ διεώδης βασιλεὺς τῶν ἔθνεικῶν γῆμῶν παραδόσεων δὲν είναι δὲ ισχυρός, οὐδὲ δὲ λάμπων ἐν ὄλικῷ πλούτῳ, ἀλλ' δὲ πεσῶν μὲν, ἀλλὰ μὴ ἀπεθανών κατὰ τὴν δύλωσιν, κοιμώμενος δὲ ἐν ληθάργῳ καὶ μέλλων νὰ ἀναστῇ ποτε, ἵνα συνανατηθῇ τῷ καὶ τὸ ίστον. Τοιούτοις πόπως δὲ βασιλεὺς ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ δὲν θεωρεῖται ἀπλῶς ὡς ἄρχων τῆς πολιτείας, διότι ἔχει ὑπόστασιν καὶ ἀνευ πολιτείας· ἀλλ' εἶναι ἐνσάρκωσις τῆς ιδέας τοῦ ἔθνους καὶ σημαία ἐμψυχος. Συνδέονται δὲ μετά αὐτοῦ καὶ μετ' ἀλλήλων οἱ Ἑλληνες οὓς διὰ νόμων οὐδὲ διὰ κοινωνικῶν θεσμῶν, ἀλλὰ δι' ἐγκαρδίου φίλτρου διμοίου πρὸς τὸ οἰκογενειακόν, διὸ τὸν μὲν βασιλέα θεωρεῖ ἔχαστος ὡς προσφιλέστατον μέλος τῆς ιδίας ἑαυτοῦ οἰκογενείας, τὸ δὲ ἔθνος λέγεται καὶ γένος καὶ οἱ διμοεθνεῖς ἐμογενεῖς· ἐν τινι δὲ δημοτικῷ ἀσματι παρίσταται γῆρας νεκρὸς θέλων νὰ διεγείλῃ, ἐκ τοῦ τάφου πρὸς τοὺς ἐπιζωγτας τοὺς πόθους αὐτοῦ καὶ ἐρω-

τῶν τὸν διαβάτην: «ἄν εἰσαι ἀπὸ τὸ αἴμα μου», δηλαδὴ ἀπὸ τὸ Ι'ένος τὸ προσφιλέστατον.

Τῶν ἐθνικῶν τούτων ἓντες συντελεστὴν ὄπῆρεν κατὰ τὸ μᾶλλον ἡ ἥττον πάντες οἱ "Ελληνες διασώζοντες καὶ ἐνισχύοντες αὐτὰς καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας, δι' αὐτῶν δὲ ἐγκαρτεροῦντες πρὸς τὰ δεινὰ καὶ ἐξ αὐτῶν ἀντλοῦντες παρηγορίαν καὶ θάρρος. Οἱ ἀπεγγωσμένοι μαχητὴς ἀνελάμβανεν ἀσπονδὸν ἀγῶνα κατὰ τοῦ τυράννου. Οἱ εἰς τὰ ὅρη καταφεύγων φιλελεύθεροι ἐποιεῖται καὶ ἔψαλτον ἀσματαὶ γενναῖται. Οἱ διδάσκαλοι πλήρης αὐταπαρνήσεως καὶ ἐνθύμειον διέταχον τῆς ἑλληνικῆς παιδείας τὰς ζώπυρα. Οἱ λερεὺς καὶ ὁ μοναχὸς θεούθετος καὶ παρηγόρει. Οἱ προεστῶς ἐπρέσβευεν ὑπὲρ τῶν δεδουλωμένων καὶ πολλάκις ἐπιπτει θῦμα τῆς μανίας τοῦ τυράννου. Οἱ ἔμποροι καὶ διναυτικὸς εἰργάζεται καὶ ἐφειδωλεύετο φιλοδοξῶν νὰ διποταμιεύσῃ πλοῦτον ὑπὲρ τοῦ γένους. Η γηραῖς μάμμη ψυχαγωγοῦσσα τοὺς μικροὺς ἐγγόνους διὰ τῶν πορσαμυθίων αὐτῆς μετέδιδεν ἀμά καὶ τοὺς ἐθγεικοὺς πόθους. Αὐτὸς ἔτι δὲν ἐτράχατη πενίᾳ καὶ ἀμαθείᾳ διαβιώνει ἀποχειρεύοντας, ἐ μηδὲν δυνάμειος νὰ προσφέρῃ, ἐπόθει τούλαχιστον καὶ ἐπίστευε καὶ μετέδιδε τοὺς ἐθνικούς πόθους καὶ τὴν πίστιν αὐτοῦ εἰς τοὺς ἀπογόνους, καὶ εὗτα συνετήρει καὶ αὐτὸς ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεὰν τὴν ἐλπίδα τῆς ἐθνικῆς ἀποκαταστάσεως, ἀσαφῆ μὲν καὶ ἀόριστον, ἀλλὰ θελκτικὴν καὶ παρηγόρον, ὃς ἦτο ἡ φωτεινὴ γεφέλη ἡ καθοδηγοῦσσα τοὺς πλανωμένους Εβραίους ἐν τῇ ἑρήμῳ.

Τοιαῦτα φρονήματα εὗρεν δὲ Λάμπρος ἐπιεκρατεῦντα ἐν "Ελλάδει κατὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ γεδτητα, ἀλλ' ἐν ταύτῳ καὶ περιστάσεις κρισιμωτάτας. Η μακροχρόνιος πρὸς ἀπελευθέρωσιν ἐπανάστασις πολλαπλασιάσασα τὴν ἐν τοῖς χρόνοις τῆς δουλείας ἀθλιότητα περιήγαγε τοὺς κατοίκους τῆς "Ελλάδος εἰς δεινότατον ἀγῶνα περὶ ὑπάρξεως, τὸ δὲ ἀπελευθερωθὲν μικρότατον καὶ ἀπορώτατον "Ελληνικὸν κράτος, μεγίστας ἔχον καὶ δλως δυσαναλόγους πρὸς τὰς δυνάμεις αὐτοῦ ὑποχρεώσεις, ἀπεδειχνύετο κατ' ἀνάγκην συγνάκις ἀνεπαρκέστατον. Η ὑπάρχουσα ἀμάθεια τῶν πολλῶν καὶ ἔτι μᾶλλον ἡ χειροτέρα τῆς ἀμαθείας ἡμιμάθεια τοιούτην ἐκ τῶν ἐν τῇ δυτικῇ Εὐρώπῃ παιδευθέντων ἐπηύξανε τὰς στενοχωρίας, ἐδημιούργει

παραλόγους ζεῖσθαις, ἀντιθέσεις ψρονημάτων καὶ σύγχυσιν θεῶν. Ἐπέτειον ἔτι μᾶλλον τὰ κακὰ ταῦτα ξεν· καὶ ῥαδιευργίαι, πιέσεις, θντιθράξεις καὶ ζεισθλειπτοις κακεντρεγέτες ὑνειδισμοὶ καὶ τέλος γή θευχής καὶ πολυώδην δριετῆς ἐπανάστασις τῶν Κρητῶν, ὑπερσταθμίσασα κατὰ πολὺ τὴν ἐκ τῆς ζητεως τῆς Ἐπιτανήσου ὠρέλειαν, οὐδὲ μάνον τῷ οὐλλοχειναὶ ἐκορύφωσεν, ἀλλὰ καὶ γῆθικὸν κλονισμὸν σχιζικρόν ἐπροσένητε καὶ ἀπαίσιοδοξίαν ἐνέπνευσεν εἰς πολλούς.

Οὐαὶ κύπρος δὲν συνεμερίζθη τὴν ἐπικρατοῦσαν ἀπαισιοδοξίαν, οὐδὲ γκάριη ποτὲ μετιψιμοιρῶν μέχρις αὐτοῦ τοῦ θάνατου· ἀλλ’ ζαυλούθων τὸ Οιμηρικὸν Εἴς οἰωνὸς ἀριστος, ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης, ἔπειτα πάντοτε νὰ πράττῃ ὑπὲρ τοῦ θύμους διατριβήνατο μηδέποτε σκεπτόμενος τὴν ἀποτυχίαν. Ἐν τῷ κυκεῶνι τῷ δὲν πολλοῖς συγχεχυμένων καὶ πρὸς ἀλλήλας θντιθεμένων γνωμῶν καὶ θντιθλήψεων τῆς συγχρόνου γενεᾶς γή εὔχισθητος αὐτοῦ ψυχὴ θυγεῖρε τὴν ἐνότητα τῷσι θύμιαιῶν τάξεων, καὶ παρὰ πάσας τὰς ἐπὶ μέρους παρεκτροπὰς καὶ θτελεῖταις γῆθιάνθη στις ἐγκρύπτεται, δὲν τῇ συνειδήσει τοῦ θύμους ἀλώθητος γῆθικὸς πυρήν, καὶ διτούρην οὐτας συντηρούμενας καὶ κρατυγόμενος γῆθινατο νὰ ἀποτελέσῃ ποτὲ τὸ βάρος τῶν ακαπιεζόντων αὐτὸν σκθρωμάτων καὶ νὰ θντιθλῇ μεγάλουργές ἐπαμίλλως πρὸς τὴν ἀρχαῖαν Ἑλλάδα τὴν ἐνθοδέν. "(Ο)θεν αἰτιοδοξῶν ἀπ' ἀρχῆς δὲν τῇ ἀθυμίᾳ, γῆν αἱ περιστάσεις ἐνέπνευσι, θνέλοντες μετὸν θάρρους καὶ εἰργάσθη καρτερῶς γὰς μεταθήσῃ εἰς τοὺς ἄμμούς την ιδίαν ἐπὶ τὸ μέλλον πεποιθησιν, διατκεδάξων τὴν ζητούμενην καὶ θνορθῶν τὰ τεταπεινωμένα φρονήματα. Ἀπεπειράθη κατὰ πρῶτον νὰ ἐκιτύχῃ τοῦτο γινόμενος ποιητὴς καὶ ἐπανχλαμβάνων ὑπὸ τεχνικωτέρων καὶ ποικιλωτέρων μηρφήν τὸ ἔργον τῶν διεστιβῶν ἐκείνων ἀντιθῶν τῶν πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως γρόγυων, οὓς ἐνέπνεεν γή Μεττακατὰ τὰ διαλείμματα τῶν ἀκαταπαύσατων αὐτῷ, θγώνων κατὰ τοῦ τυράννου. Καὶ ἀπεδειχθη ποιητὴς ἀληθῶς ὑπέροχος, τοιοῦ δὲμελλε καὶ μέγας νὰ καταστῇ, θν γῆθιλεν ἐπιμείγει. Ἀλλ' αἰτιθαγόμενος τὸ μεγάλειον τῶν ὑποθέσεων, οἷς γῆθελε νὰ προχρηματευθῇ, ἐφοβήθη θτει δὲν θ' ἀπεδεικνύετο ἐπαρκής πρὸς τὸ ἔργον, θτει τοιοῦ θξ ἔλεγεν «γη ού δὲν γη καν δλ-

γι αὐτοῦ, ὃς οὐκέτης δὲ ποιητὴς αὐτεφρόνει τὰ μέτρα. Ἀλλως δὲ καὶ
ἡ ἐνεργετική αὐτοῦ φύσις δὲν ἔτοι εἰπεῖν τὸν πόλεμον ποιητικούς ρευ-
ματισμούς, οὐδὲ δὲν θέλει ποιητικούς πόλεμον τούτους γίνεσθαι τοις
αὐτοῖς ποιηταῖς τούτοις περιβολλαῖς ταχαχώνων. "Οθεν ἐγκατέλειπε τὴν
ποιητικήν αὐτὸν ἀπειράθη ἐκθύμως εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ιατρικῆς, διότι
ἀσάλευτον εἶχε τὴν πεποίθησιν διτοῦς μορφῶν, αὐτὸν δὲ αποθήτων
τοσοῦτον εὖγενη φρόνηματα παρὰ πάντας οὐδὲν διενοτάτας αἰτοῦ θε-
τυχίας καὶ ἀπειδεῖκισθεν τὴν εἰλικρίνειαν αἰτεῖσην ἐμπράκτως δι' ἀγα-
ριθμητῶν γῆραις καὶ πατορθωμάτων· καὶ θυμῷσιν ἐν τῷ μεγάλῳ ἀπε-
λευθερωτικῷ ἀγῶνι· καὶ εἰπειταί ἐν ταῖς ἐπιμέρυσις ὑπὲρ τῆς ἑνώσεως
προσπαθεῖας τῶν Ἐπτανησίων καὶ ἐν τῇ ἀπεγγωμένῃ τριετεῖ ἐπι-
κατάστασει τῆς Κρήτης, δὲν ἔτοι δυνατὸν γὰρ μὴ ἔχει αὐτά ταῦτα
φύσιν καὶ ἐν τῷ παρελθόντι ἐξέχωντι ἀρετάς· ταύτας δὲ τὰς ἀρετὰς ἔφε-
λοδότησεν δὲ Λάζαρον γὰρ απταῖστη σχεῖσθαι τοις ηγεταῖς ἐν-
θουσιασμῷ, ἀλλ' ὡς ἀτραπαλῆ πορίσματα ιατρικῆς ἐρεύνης θετικῆς.

Ἐκ τῆς ὀληγες Ἑλληνικῆς ἴστορίας η μὲν ἀρχαῖα ἐθνυμάζετο τότε καὶ ἐσπουδάζετο ἐπιμελῶς ὑπὸ τῶν ἀλλογενῶν ἐπιτημόνων, νομοῦσομένη ὡς μόνη δῆτα προτοχῆς καὶ μελέτης. Ἀλλὰ τὴν μετα-
ωνικὴν καὶ τὴν νεωτέραν Ἑλληνικὴν ἴστορίαν δὲν ἐμελέτων τότε ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ εἰμὴ ὅλιγιςτοι, καὶ οὕτως δχι ἀνεπηρέατοι ἀπὸ πεπα-
λαῖαιωμένων πλανῶν καὶ ἐρριζωμένων, προλήψεων, ὑποθελπομένων
ἐνίστε καὶ ὑπὸ τεινος φυλετικῆς ἀντιπαθείας. Ὅποδε δὲ τῶν πολλῶν
ἄπας ὁ μεταγενέστερος Ἑλληνισμὸς δχι μόνον ἐκρίνετο δυτιμεγέ-
στατα, ἀλλὰ συχνάκις καὶ ἐχλευάζετο, καὶ εἰς τοὺς χλευασμοὺς ἐπε-
χρότουν ἐκ πλάνης ἐνίστε καὶ Ἑλληνες παρὰ τὰς ἐκθύμως προσ-
παθείας τοῦ Παπαρηγοπούλου καὶ τῶν δλίγων ἀλλων Ἑλλήνων
ἴστορικῶν. Σήμερον δμως ἐπικρατεῖσι περὶ τοῦ μεταγενεστέρου Ἑλ-
ληνισμοῦ καὶ μάλιστα περὶ τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας δοξα-
σται πολὺ διάφοροι, ἀμα δὲ καὶ πολὺ δικαιότεραι. Τῆς ἐπελθούσης
μεταβολῆς πολλοὶ ὑπῆρξαν οἱ συντελεσταὶ, ἀλλὰ καὶ ὁ Λάμπρος
ὑπῆρξεν εἰς τῶν πρωτίστων, διότι καὶ περ ἐκ φύσεως καὶ παρεύσεως
μεγαλυτέρων ἔχων οἰκειότητα πρὸς τὴν ἀρχαῖαν Ἑλλάδα, οἰκνώτε-

1. Ἡ φράσις ἐλήφθη, ἐκ τινος πονήματος τοῦ Λάμπρου.

τος ὥν γὰρ ἐκτιμήσῃ τὴν ἀξίαν αὐτῆς, ἀφιέρωσε τὸς δυνάμεις αὗτας κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς ἔξερεύγγειν τὴς μεταγενεστέρας Ἑλληνικῆς ιστορίας, ὅπους νομίσασθαιναχαίρεσσν τοῦτο καὶ εἰς τὸ ἔθνος ἐπωφελέστερον, ἵνα βοηθότερον ἀποκαταστήσῃ τὴν σύνδεσμον τοῦ σχεδίου Ἑλληνισμοῦ πρὸς τὴν ἀρχαῖον, τὸν ἐνδοξότατον.

Ιλλήσας βεβαίως καὶ μεγάλα τὰ κακά, ἀτινα εὔκόλως ἀνακαλύπτει τὶς ἐν τῷ πολιτικῷ καθεστῶτι τῆς Βυζαντίου, αὐτοκρατορίας καὶ ἐν τῷ πιειματικῷ βίῳ τῶν τότε χρόνων, ἐν μέρει δὲ καὶ ἐν τῇ γεωτέρᾳ Ἑλλάδι, καὶ δυσορθοτελεῖ βεβαίως πελλάχις τῇ σύγκρισις τοῦ μεταγενεστέρου Ἑλληνισμοῦ πρὸς τὸν ἀρχαῖον· ἀλλ' εἰ κατασχετούντες διὰ τοῦτο ταῦτα γλευάσοντες τοὺς μεταγενεστέρους Ἑλλήνας οὖν ἀναγνωρίζονται· ετοι δὲ ἀργαῖος Ἑλληνισμὸς τοιοῦτος οὐδὲν Κωνσταντινούπολις καὶ ετοι καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Βυζαντίῳ αὐτοκρατορίᾳ δὲν οὐδενὶ τοιούτου Ἑλληνισμοῦ καρίσματος ἐν διαφέρει. Πρόγραμμα τοιοῦτος οὐδὲν Κωνσταντινούπολις ἐγένετο μαζιλεύσασα, τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος δὲν εἶχεν εἰμήν ἐν μόνον ἑδραῖσιν ἀγαθέν, ταυτέστι τὴν ἑαυτοῦ ἐνότητα, οὐδὲν εἶχεν ἐπιτελέσει ὁ ἀρχαῖος Ἑλληνισμός. Εξαιρουμένου δὲ τοῦ μόνου τούτου ἀγαθοῦ, πᾶσα γένεται περιλειπομένη ἐκ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος κληρονομία δὲν τοιοῦτο εἴματο ἐρείπια. Σιαστείμενα καὶ αὐτὰ ὑπὸ παντοῖων ἔχθρων ἐπιθέσεων καὶ βοθμηδὸν ἐξαφανίζομενα διὰ τοῦ χρόνου. Τὰ κυριώτατα στοιχεῖα τῆς δυνάμεως τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνισμοῦ, οἵτοι γένεται ἐλευθερία, γένεται θρησκευτικὴ πλαστική καὶ γένεται φιλοσοφία, εἶχον γένεται τελείως καταστραφῆ, ἐξηγανθίσθη δὲ μετ' αὐτῶν καὶ γένεται ὄλικὴ εύπορία τῆς χώρας, δεινὴν ὑποστάσης ἐργαμοσιγόντων τῶν Ρωμαϊκῶν λεγεώνων καὶ τῶν ὑστερον ἐπελθόντων ἀγρίων Σαυροματῶν καὶ Γότθων, ὥστε οὐδὲν δὲ ἀριθμὸς τῶν ἐπιζησάντων Ἑλλήνων τοιοῦτο πολύς. Οἱ δέ υπολειπόμενοι μεγάλοι ἀλγοθῶς θησαυροί τῆς πνευματικῆς ἐργασίας τῶν ἀρχαίων μικρᾶς μόνον ὑφελείας ἐγίνοντο πρόξενοι, διότι τῇ ἐκ βαρβάρου καὶ μισέλληνς χώρας προέλευσις τοῦ χριστιανισμοῦ ἐγέννα παρὰ τοῖς ἀπαδοῖς αὐτοῦ ἀπέχθειαν πρὸς πᾶν τὸ ἑλληνικὸν πλήν τῆς πρακτικᾶς χρείας ἐξυπηρετούσης κοινῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης· διὸ καὶ αὐτὸ τὸ δνομία "Ἑλλήν ἐθεωρήθη ἀνάρμοστον εἰς χριστιανούς. Δὲν ἔλειπον μὲν ἀλγοθῶς μεταξύ τῶν χριστιανῶν ἀνδρες

ὑπέροχος, ὡς ὁ Μίγας Βασιλεὺς καὶ ἄλλος ἀειμνῆτας καὶ μεγίστης εὐγνωμοσύνης ἔδικτος ἐράστης καὶ πατέρες τὴν τενεήν τίμαντος ἐκκλησίας, οἵτινες καὶ τὴν θεῖαν τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνισμοῦ τιμῶντες; ἐξετιμητῶν καὶ τὸν πρωτόκλητον τρόπον συμβίθικον τοῦτον αὐτὸν τιμῶνταν καὶ συγένετανταν. Ἀλλὰ γη τῷ μακαρίῳ, ταύτῳ, οὐδὲποτε τοις απαντώντας κατεπενίγεται πᾶς τῷ αριστούρῳ, τῷ αὐτοῦ δέ, ἐρημίτῃ, τῇ Αἰγύπτου αὐτοῖς Σαράκες τῇ τῷ φλεγόντῳ τῷ πάσῃ βάσιν ἀποτελεῖσθαι τῶν σφραγῶν τῷ τῶν αἰσχρῶν συκοφαντούντων, τούτοις "Ἑλληνικὸν ποικιλοτόθη." Οὐ μέντοι τοῦ Ρωμαϊκοῦ αρχέταυρος μετετέλη εἰς τὸ Βασάντον καὶ μετ' ὀλίγον ἐξέλιπε, οἱ γνήσιοι Ρωμαῖοι, γη αὐτοκρατορίᾳ ἀπαρταντος ἐμειναντες ἐγκαταλειμμένη εἴς πάκι, τὸ παλαιόν γένεσι σύμφυτον τῷ συγκριτελεῖντων, αὐτὴν ἐπερραγενθείαντος λαὸν τὸν ἀνέταποτος αληγονομία, διεκδικευμένη προσέτεις καὶ πάκι πατούσιων βαρβάρων, εἰτε βίᾳ εἰς τοῦ αλλού τοῦ πατούσιων παρεπεμπότων, πάκιςες δὲ αὐτηγιαντος πρὸς πάντας πατοὶ ἐπαρχατήσεως. Οὐ τοις μετασεμένοις ὑπερέειχε μὲν ἐν τῷ ἀνατολικῷ τῆς αὐτοκρατορίας τμῆματι, ἀλλὰ δὲν ἐκυρώσαρχει· τούτοις δὲ μεγίστη οὐπηρεσίη, γη κατ' αὐτοῦ βαρβαρική ἀντεῖρασις, ἐκδηλωμένη διὰ τῶν παντοῖων θρησκευτικῶν αἱρέτεων καὶ τῶν συχνῶν αἱματηρῶν συρράξεων τῶν λεγομένων δῆμων, πρὸς δὲ τούτοις καὶ διὰ τῆς πάντοτε κατὰ τοὺς ταραχθεῖσας αἰρετοὺς ἐμφανιζομένης μεγάλης ἐκλύτεως τῶν ηθῶν. Οὐτεν πλέον γη ἀπαντούσα δὲ πάλι τῶν Εἰκονομάχων, δὲ τοις μετασεμένοις ἐκινδύνευσε νὲ κατατραχτῆσσις ἐλοσχερῶς, γη δὲ αὐτοκρατορίᾳ γὰς καταστῆτελείως βαρβαρική, καὶ περὶ τοις ἐλληνικῶν πατοῖς παρακατατάσσειν.

"Οτε ζμως ἢ ὑπ' ἀναριθμήτων ἔχθρῶν πολεμώσμενη αὐτοκρατορία διῆχετο τὰς ἐσχάτας ἡμέρας τοῦ βίου αὐτῆς καὶ ἐπι τέλους ἐπεπει μετὰ δόξης παρὰ τὰ διαρραγέντα τείχη τῆς βασιλίσσης τῶν πολεων, ἣ κατάτασις ἦτο τελείως διέψφερα, καὶ ἣ ἐώς τότε ἐπελθοῦσα μεταβίλητη ἦτο ἀληθῶς κολοσσιαῖα. Ὁ Ἑλληνοσμὸς ὅτεν ἦσυνήθη μὲν νὰ ὑπερνικήσῃ μέχρι τέλους τὰς ἐπιθέσεις τῶν ἐξωτερικῶν ἔχθρων, ἀλλ' ἐτωτερικῶς εἰχεν ἀφομούσαι τελείως ἀπαντα τὸν χριστιανὸν πληθυσμὸν τῆς αὐτοκρατερίας, οὗτος ἀπὸ τοῦ Ἰονίου πελάγους μέχρις αὐτοῦ τοῦ Εὐφράτου καὶ τῶν μεθορίων τῆς Ἀρμενίας ἐπεκράτει τελεία σύμπνοια καὶ ταυτότης αἰσθημάτων. Ἡ Τραπεζοῦς ἐτκέ-

πτετο καὶ ἐπέθει δ, τι κοὶ δ Μιστρᾶς. Ἡ Κέρκυρα ἐπέθει τὴν δουλεύουσαν Κωνσταντινούπολιν, ἀπεστρέψετο δὲ τὴν γείτονα καὶ κυρίαρχον Δύσιν. Οἱ δλιγάρτερον ταλαιπωρούμενοι "Ελλήνες τῶν φραγκοκρατουμένων μερῶν δὲν δένθη θέλησαν νὰ ἀποχωρισθῶσιν ἀπὸ τῶν τουρκοκρατουμένων ἀφομοιούμενοι πρὸς τοὺς κατακτητάς. Ήσσα λοιπὸν ή ἑλληνόφωνος Ἀνατολή ἐν ἀπετέλει πλέον σύγκλυδα καὶ ἀνάως διχοστατοῦνται ὅχλον, ὡς ἐπὶ τοῦ Τουστιαγοῦ, ἀλλ' ἦδη εἶχεν ἀπορτίσει ἔγιαλκν καὶ ὄμοφρον ἔθνος, ἐπερ πράγματι γάτο καὶ τότε τοσοῦτον "Ελληνικόν, έσον καὶ σύμμερον. Οἱ δὲ συνέχοντες ταῦς ἐμογενεῖς γῆθικοι δεσμοὶ τοσοῦτον γῆσαν Ιαχυροῖ, τοστε σὺδ' αὐτῇ γάτε εἴκατης διευλείσες ἐπελθεῦσα γλωσσική, διάσπασις γάτηγάθη νὰ διαλύσῃ αὐτούς. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ πελιτικῷ καὶ τῷ κοινωνικῷ διφέρονται μεταβολὴ! Οἱ βασιλεῖς δὲν ἔχουν πλέον κεχωρισμένοις ἀπὸ τοῦ λαοῦ καὶ ἀπρόσιτοι περικυλούμενοι ὑπὸ χαϊερπῶν καὶ διεφθαρμένων κολάκων, ἀλλὰ περιέβαλεν αὐτοὺς εὔκοσμες παρηγορία καὶ ελιξιριγάτες ἀγάπη, ἐπως τοὺς πάλαι βασιλεῖς τῶν Μακεδόνων. Τὸν δὲ στρατὸν δὲν ἀποτελοῦσι πλέον πολυώνυμοι βάρβαροι μισθωτοί, ἀλλὰ κυρίως συγχροτούσιν ἐμοεθνεῖς, γινώσκοντες νὰ μάχωνται ὡς οἱ Κομνηνοὶ καὶ νὰ πίπτωσιν ὡς ἁ Κωνσταντῖνος ὁ Ιαλαίσλεγος. Ἀντὶ τῶν ἐκλελυμένων γάτῶν τῶν γρόνων τοῦ Ιουλιανοῦ καὶ Ιωάννου τοῦ Χρυσοστόμου ἐπικρατεῖσιν γέγη σεμνὰ καὶ οἰκογενειακὰ δίσες ἀξιούς νὰ ἀποτελέσῃ αἰώνιον ὑπόδειγμα. Τὰ ἑλληνικὰ γράμματα δὲν διέλκονται πλέον, ὡς ἐπὶ τῶν Εἰκονομάχων καὶ πρότερον, ἀλλὰ ιυντήροις ταῖς μετ' εὐλαβείας καὶ μελετῶνται φιλοτίμως ἐπανταχοῦ, πρωτοστατούσις τῆς ἐκκλησίας, καὶ οὕτως ἐπραγματοποιήθη δ, τι δὲν εἶχεν ἐπιτύχει δ Νέγας Βασιλείος. Αὐτὸς δὲ τὸ τέως ἀπόβλητον καὶ ἐπάρατον ἔνομα "Ελλήν ἀναλαμβάνεται πάλιν καὶ θεωρεῖται ὡς κάλλιστον ἐγκαλλώπισμα τῶν φερόντων αὐτό. Μετ' αὗτοῦ ἐπανέρχεται καὶ ἡ "Ελληνικὴ ἐλευθερία τῆς σκέψεως καταλύουσα τὴν πνευματικὴν δουλείαν τῶν μεσαιωνικῶν χρόνων, καὶ οὕτω συντελεῖται γάτη περιλαμπρος ἐκείνη "Α να γέννησες, γάτη δ βαρβαρικὸς χειριαρρος ἐξώθησεν ἐκ τῆς "Ελλάδος εἰς τὴν Δυτικὴν Εύρωπην.

"Αἰσιως λοιπὸν κατεκρίθη δ Βυζαντιακὸς "Ελληνισμὸς διὰ τὰ τότε ὑπάρχοντα κακά, διότι τὰ κακὰ ἔκεινα διπλρχον γῆθη καὶ ἐκε-

ιάρχουν πρὶν ἢ κτισθῇ, ἡ Κωνστάντινούπολις, συνετήρουν δὲ καὶ ἐπηγέρξαν αὐτὸν αἱ δέναραι βαρβαρικὴ ἐπιδράσεις. Άλλὰ τὰ θειακὰ γεγονότα διπλαίσια τοῦ Βυζαντινοῦ αὐτοκρατορίας βασιμηθῶν διπλαλαστικάνη τῶν βαρβαρικῶν ρύπων αὐτοκατέστηται τὸν Ἐλληνισμὸν ὅντις θεόποντας περιφανῶς κυριαρχοῦντα καὶ ἐδυμισύργητε τὴν Ἀναγέννησιν, οὐδεικνύει τραχῶς ὅτι αἱ Ελληνικοὶ συνετέλεσαν τὴν ἐπελθοῦσαν τεραστίαν μεταξολήγηταύτην καὶ ἐπομένως διπλαίσια οὔτε ἐπροξένηταν οὔτε ὑπένων τὰ κακά, ὃσα κατασγύνουσι τὴν μεσαιωνικὴν ιστορίαν. "Οὐεν ἡ Βυζαντιακὴ περίοδος δὲν πρέπει νὰ θεωρήται ὡς περίοδος παρακμῆς τοῦ Ἐλληνισμοῦ, ἀλλὰ τούγχαντον ὡς περίοδος ἐπιμονωτάτης καὶ τελεσφόρου ἀμύνης αὐτοῦ καὶ περιστραγωγῆς καὶ ἀνορθώσεως, καθ' ἥν ἡ πρὸ αἰώνων διακεκομένη συγέγεια τῆς Ἐλληνικῆς ιστορίας ἐπανελήφθη, καὶ τὸ ἔργον τῶν ἀρχαίων προγόνων ἐπαυσε πλέον νομιζόμενον ἀλλότριον τῶν ἐκγριστικοῖς θέμασιν αὐτῶν, τούγχαντον δὲ ανεγνωρίζοντον ὡς πολυτίμητον ἔθνος καὶ ἐγκαλλώπισμα. Καὶ ἐπειδὴ δὲν εἶναι δίκαιοι νὰ τιμάται μόνον ἡ περίοδος τῆς ἀκμῆς ἔθνους τινός, ἀλλ' ἐμοίως καὶ ἡ περίοδος τῆς πρὸς ἀκμήν προπαραπευγῆς καὶ ἐτι μᾶλλον ἡ τῆς περισυλλογῆς καὶ ἀνορθώσεως, δίκαιοι εἰναι γὰρ κριθῆ δι Βυζαντιακὸς Ἐλληνισμὸς ὡς δυστυχέστερος μόνον τοῦ ἀρχαίου, ἀλλως δὲ ἀντάξιος ἐκείνου διάδογος, δι' ἡμᾶς δὲ τοὺς νεωτέρους "Ελληνας καὶ συμπαθέστερος ἔγεινα τῶν δυστυχῶν καὶ τῶν μαρτυρικῶν ἀγώνων αὐτοῦ.

Δυστυχῶς οἱ "Ἐλληνες οἱ παραγαγόντες τὴν Ἀναγέννησιν δὲν γέτυχησαν νὰ συντελέσωσι καὶ γὰρ προσγάγωσιν αὐτὴν ἐν Ἐλλάδι, διότι ἐ βαρβαρικὸς χείμαρρος δικατάλύσας τὴν Ἀνατολήν ἐξέρριψεν αὐτούς τε καὶ τὸ ἔργον αὐτῶν εἰς γόρας ἔστησε, ὡς τοι φελήθησαν ἔνοι λαοί· ἀλλ' ἐκεῖνοι ἀποθνήσκοντες ἐξόριστοι ἐν τῇ Δύσει ἐξέπνεον ἔχοντες τὴν παρθίγορον ἐλπίδα διπλαίσια ποτὲ οἱ ἀπέργονοι αὐτῶν δχι μόνον τὴν πραγονικὴν βασιλείαν θὲ διαστήσωσιν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν πόλεων, ἀλλὰ καὶ διευτέρων Ἀναγέννησιν θὲ δημιουργήσωσι γνησίως Ἐλληνικὴν καὶ λαμπροτέραν τῆς προτέρας. Καὶ τὴν ἐλπίδα ταύτην δὲν θὲ διαψεύσῃ ἡ νεωτέρα Ἐλλάς.

"Οτε δὲ Λάμπρος τὸ πρῶτον ἐπεδίδετο εἰς τὰς ιστορικὰ μελέτας, ἡ Βυζαντιακὴ ιστορία δὲν εἶχεν εἰσέτι ἐκτιμηθῆ προτηραρχῶς,

αλλά ποιητικήν έχων τὴν διάθεσιν υπερεπήδησε ὅτι τῆς φαντασίας τὸν κενὸν τῶν ιστορικῶν μελετῶν, ὡς τε προγραμμάτη, ἔκτοτε καὶ προειδε τῆς μεθοδίας· τὰ πορίσματα. Αἰσθανόμενος δ' οὐτε καὶ αὐτὸς εἴ το διπλὸν τὸ αἴμα τῶν μεσαιωνικῶν ἡμίων προπατόρων, ἐφιλοτιμήσῃ γὰρ ἐπισπεύσῃ τὴν ἡμέραν τῇδε δικαιώσεως αὐτὸν, οἶσον γῆραντο, καὶ συνεπίκλεψῃ έχων τῆς φύλομαθεῖας τὸν ἐνθουσιασμὸν καὶ φερεπονίαν ἀλλὰς ἐξαιρετικήν ἀνενθείχθη ἀληθῶς; πολλῶν & ντάξιος ἀλλων· καὶ ἐν τῷ μέλλοντι οὐδέποτε τὸ ἕργον αὐτοῦ θὰ παροραθῇ. Ή ἐργάσια αὐτοῦ ὑπῆρξε λίγη πολυμερής, διότι καὶ διεκόπησαν τὴν ιστορίας συγέλεγε καὶ ἐξέβιθε, καὶ γεγονότα ἔξηκρίθου καὶ ἀφριγγήσεις τῶν γεγονότων συγέγραψε καλλιεπέστατα, καὶ ἐδίδασκεν εὑδαίμων.

Πλέον γε ἐξ δεκάδας τόμων ἐθημασίευσε μόνος αὐτός, πολλοὺς δὲ ἄλλους τόμους κατέλιπεν ἀνεκδότους, τεραστίας ἀληθῶς υπερνικήσας συσκολίας πρὸς συγγραφὴν αὐτῶν καὶ πρὸς ἔκδοσιν. Ἡναγκάσθη γὰρ περιέλθῃ τὸ πλεῖστον τῶν Ἑλληνικῶν χωρῶν καὶ σχεδὸν ἀπασαν τὴν δυτικήν Εὐρώπην ἀναγινώσκων δυτανάγνωστα καὶ εὐρωτιῶντα γεργάραφα, νὰ ἀλληλογραφῇ μετὰ πλείστων καὶ νὰ μεριμνᾷ πρὸς ἔξεύρεσιν τῶν ἀπαιτουμένων καλοσσιακῶν δικτυωνομῶν αὐτὸς λίγην ἐπιπόνως κατὰ μικρά, πολλάκις δὲ ἐλάχιστα ποσά. Δὲν ἤρκεσθη δὲ μόνον εἰς τὴν συγγραφὴν καὶ τὴν διδασκαλίαν τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ἀλλ' ἐφρόντισε καὶ περὶ τῆς περαιτέρω καὶ εἰς εὔρυν κύκλον ἡμεθυῶν τε καὶ ἀλλοδαπῶν διαδέστεως τῶν ἀληθῶν πορισμάτων τῆς ιστορίας, πλείστας ἐκφωνῶν πρὸς τοῦτα δμιλίας καὶ προσλαλίας ἐν συγενέσιοις ἐπιστημονικοῖς γε ἀπὸ δημοσίου τινδεῖ βήματος γε καὶ ἐν ἐκδρομαῖς φιλοτέχνων Ἐνώπιον δὲ ξένων οὐδεὶς ἔξεπροσώπησεν ἀξιοπρεπέστερον αὐτοῦ τὴν ιδίαν πατρίδα. Ἔγα δὲ καὶ αἰσθήτοις παρατίση τὸ μεγαλεῖον τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας ἐμερίμνησεν ἐπειδὴ εἰκοσαετίαν δλόκληρον, ἵνα ἀναζητηθῶτε καὶ ἀπεικόνισθῶτε πᾶντας αἱ ὑπάρχουσαι παλαιαῖς εἰκόνες τῶν Βυζαντενῶν αὐτοκρατόρων, ἐπιδιώκων νὰ τῶν ποιοτερίσῃ μὲν τὴν ιστορίαν, ἀμαδεῖ· καὶ νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τὰς ἀπαλάκις τῶν πατέρων ψυχάς τὸν πρὸς τὸν θεομέδην τῆς ἁπτιλεῖας σεβασμόν. Πρὸς δὲ τούτοις καὶ ἐπειθεῖσε καθ' ἀπαντά τὸν βίον ἐμπράκτως δ.τ. ἐδίδασκε, προσφερόμενος

πάντα τε προθυμότατα καὶ τελεσφράγιτα τα νῦν συνεργῇ εἰς πᾶν φιλόποιον ἔργον ἀρρώστων εἴτε εἰς μέροφωτας καὶ φρονηματεμάν τῶν διμοεθνῶν, εἴτε εἰς ἐπακούσια καὶ ἐνίσχυτα τῶν πατρόντων καὶ κινδυνευόντων, Ἐλλήνων πατρών πατούλων γνωρών. Ποτέ τοι δὲ τηρῶν τὰς ἑπτὰς γῆς μῆτρας παραχθέσαις ὅτηρες πάντα τε ἀφωνειαμένος φίλος τῆς βασιλικῆς ἡγεμονίας εἰναγένεσίας, παλλάξεις καὶ συνεργαζόμενος μετὰ πολλῶν, τῷ γοργοῖς μελῶν αὐτῆς εἰς ἔργα καινωρεῖται, συμμετερεύομενος δὲ καὶ τὰς εὐφράτας αὐτῆς καὶ τὰς ἀπογένετας αὐτῆς καὶ δι' αὐτῆς προστάχων τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν πόθων τοῦ Ἐλληνισμοῦ. Διὸ τοῦτο καὶ δε ἐν περιτάσσεται ἐπωδύνοις καὶ μεγίστους κινδύνους ἐγκυμονούσις ἐπανίθη παρ' αὐτοῖς ὑπὲρ τοῦ βασιλέως νῦν ἀναλάβει, καὶ τοῦ δλού κράτους τὴν αυτούργησιν, οὕτ' ἐξ ἀρχῆς ἐδίτασεν ἀποβλέπων εἰς τὸν αὐδύνον τὸ μέγεθος, οὕτ' ἐπειτα ἐν τῷ ἀπέλποδι ἀγῶνι ἐλιποφύγησεν· ἀλλ' ἐγέμενε πιετὸς εἰς τὸ καθήκον καὶ ἐξ αὐτοῦ εὗρε τὸν θάνατον. Διὸ τοῦτο καὶ τὸ γηρέτερον πανεπιτήμον, διπερ τιμῆς πάντοτε ὅχι μόνον τοὺς ἐν ταῖς ἐπιστήμαις διαπρέποντας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὑπὲρ πατρίδος ἀποθυγήσαντας τροφίμων καὶ διδασκάλους αὐτοῦ, δικαίως θὰ τιμῇ τὸν Σπυρίδωνα Λάμπρον ἐσαει καὶ ώς τροφιμον αὐτοῦ καὶ διδάσκαλον ἔξοχως τιμήσαντα τὴν Ἐλληνικὴν ἐπιστήμην, καὶ ώς ὑπὲρ πατρίδος ἀγωνισθέντα καὶ πρώτον ἐκ τῶν καθηγητῶν πεσόντα ὑπὲρ αὐτῆς.